

De privatisering van het politiewezen

Een sociologisch perspectief

L. Van Outrive*

Een vreemdeling die onze wetgeving bestudeert kan niet ontdekken dat wij, naast een openbare, uit gemeenschapsgelden gefinancierde en door de gemeenschap gecontroleerde veiligheidsmacht, ook nog een privé-veiligheidsindustrie en af en toe een burgerwachtverschijnsel hebben die zowat dezelfde doeleinden nastreven als de gewone politie en zeker feitelijk — niet noodzakelijk dezelfde — maar zelfde taken vervullen of althans veel taken gemeen hebben.

Wetgeving

Inderdaad, zo wij naar de wetgeving kijken dan vinden wij de term 'private veiligheid' nergens terug. Van 'in-door' privé-wachters, van privé-detectives is zeker geen spoor. De vigilanten of burgerwachten moeten enkel oppassen dat ze niet op enigerwijze onder de wetgeving op de privé-milities vallen, maar kunnen zich niet beroepen op enig wettelijk kader dat hun bestaan expliciet erkent. De 'out-door' of contract-beveiligingsondernemingen zijn enkel toegelaten uitzonderingen op de wetgeving inzake privé-milities, wetgeving die niets te maken heeft — zeker niet op het eerste gezicht — met privé-ondernemingen en/of met verdedigers van een commercieel bezit. Ik laat de wet op de wapendracht en het wapenbezit terzijde. De wetten op de private milities van 23 juli 1934 en van 4 mei 1936 zijn allicht ook voldoende bekend. Alleen verdient onze aandacht het artikel 1,2° waarbij uitzonderingen worden voorzien voor a-politieke organisaties *die enkel financiële doeleinden nastreven*. Verder is er het artikel 227 van het strafwetboek dat elke inmenging in openbare ambten strafbaar stelt. Een openbaar ambt uitoefenen vereist een rechtstreekse of onrechtstreekse delegatie vanwege de wetgever. En die is er niet, noch voor de vigilanten, noch voor de privé-detectives, noch voor de privé-veiligheidsagenten. Men roept ook de artikelen 30 en 106 van het wetboek van strafvordering in, die in geval van betrapting op heterdaad *eenieder* toelaten, zelfs verplicht de dader(s) te vatten, zo het gaat om een misdrijf waarop een criminele straf staat. Gaan we evenmin in op de machtigingsprocedure of op de gestelde zes plus vijf (sinds 1980) voorwaarden om van de uitzondering op de wet op de privé-milities te kunnen genieten (zie bijlage). Men kan vaststellen dat ook aan andere organisaties en aan personeelsleden of ambtenaren vaak identieke voorwaarden worden gesteld. Nog eens, nergens duikt de term 'private veiligheid' op of wordt enige verklaring of doeleinden-bepaling gegeven. De term 'financiële doeleinden nastreven' valt natuurlijk op: men verwijst naar een privé-onderneming en naar het winstbegrip.

*Gewoon hoogleraar K.U. Leuven. Faculteit Rechtsgeleerdheid, afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie.

Men heeft dus wettelijk de privé-beveiliging hooguit impliciet als een aanhangsel, een aanvulling, een uitbreiding van de publieke administratieve politie willen beschouwen. Naar aanleiding van pleidooien in andere landen, vnl. in Noord-Amerika, — maar ook bij ons¹ — om aan privé-beveiligingsagenten bijzondere bevoegdheden te delegeren, b.v. van hulpofficier van gerechtelijke politie, maakt men wel eens mee dat de privé-beveiligingsindustrie dat liever niet heeft, omdat ze zich dan niet aan de strenge regels van opsporing en aanhouding moet houden en omdat haar agenten bij overtredingen, als gewone burgers, niet zo erg gestraft worden als gecommisioneerde ambtenaren.² Bij ons zou het wel eens kunnen zijn dat de beveiligingsondernemingen wellicht geen te groot bezwaar tegen bijzondere bevoegdheden hebben, wel wetend dat de normen inzake de aanwending van dwangmiddelen bijzonder vaag zijn en ruim mogen geïnterpreteerd worden. In elk geval blijkt de wetgever bij ons — weer eens impliciet — vooral het monotone, routinematige bewakings- en patrouillewerk aan privé-agenten te willen overlaten.³

De feitelijke situatie

Maar kijken we naar *de feitelijke situatie*, en niet naar de juridische bepalingen, dan vinden we allerlei aanduidingen dat privé-beveiligingsagenten niet zo maar een aanhangsel zijn van de publieke politiemachten. Ik heb het vooral over de privé-bewakers, in mindere mate over privé-detectives en burgerwachters.

1. Vooreerst is er het 'uitzicht'. Ook al zegt voorwaarde één van de procedure ter uitzondering dat men verwarring moet voorkomen, toch zijn de uniformen voor de gewone burger vaak niet goed te onderscheiden van die van gewone politiemensen... Men legt het er trouwens op aan om het onderscheid te minimaliseren. (b.v. blauwe uniformen). De privé-agenten hebben legitimeringspaspasjes zoals politie. 'Zij stralen daardoor een gezag uit waaraan zij — al dan niet opzettelijk — meer bevoegdheden ontleen dan de wet hen toekent'.⁴

2. Oefenen privé-bewakers — ook burgerwachters — controle uit en doen zij patrouilles, ook in publieke plaatsen, zij doen veelal meer. Zij fouilleren, houden mensen gevat, doen onderzoeken, maken rapporten, die zó voor p.v.'s kunnen dienen. Ik denk nu ook aan privé-detectives, aan 'in-door' bewakingsdiensten. Terecht citeert Heyboer in dit verband 'overlapping van de werkzaamheden van de politie en die van de particuliere beveiligingsorganisaties is aantoonbaar, en ook aanvaardbaar (?), maar de omvang daarvan is niet duidelijk aan te geven'.⁵

Zeker, privé-agenten doen dus meer dan voorzien is en het wordt zelfs in

1. D'ARIAN, A., 'Contribution du secteur privé à la neutralisation de la délinquance en Belgique', *R.D.P.*, juin 1979, n° 6, p. 252.

2. BECKER, T.M., 'The place of private police in society: an area of research for the social sciences', *Social Problems*, Vol. 21, n° 3, 1974, p. 447.

3. *Ibidem*, p. 550.

4. FRANK, Th., 'Particuliere beveiligingsorganisaties', *Justitiële Verkenningen*, W.O.D.C., Den Haag, 1981/6, p. 29.

5. HEIJOER, H.J.M., 'security '81. Een evaluatie', *Tijdschrift voor de Politie*, 1981, n° 12, p. 605. Of die overlapping aanvaardbaar is, klinkt betwistbaar.

veel gevallen door de gerechtelijke instanties oogluikend toegelaten... Soms wordt hun machtsoverschrijding als 'bavures' aan de oppervlakte gebracht. Maar wie zegt dat het juridisch onderscheid in bevoegdheden zo zal blijven zoals het thans is? Het is geen natuurlijk of vanzelfsprekend gegeven dat de openbare macht de bevoegdheid heeft die zij thans heeft en dat privé-beveiligingsagenten als gewone burgers worden beschouwd. Is het openbaar politiewerk trouwens niet in beweging? Openbare politie doet immers volop aan hulpverlening, crisis-interventie, afwenteling, arbitrage, enz.

3. Een bijzonder punt van 'symbiose' is de informatie-uitwisseling. Voorwaarde twee voorziet dat zij met de ordestrijdkrachten informatieve betrekkingen onderhouden. Maar de illegale uitwisseling van informatie schijnt toe te nemen met de toenemende uitwisseling van personeel. Inderdaad de beveiligingsindustrie — zowel 'in-door' als 'out-door', de privé-detectivebureaus — doet wat graag beroep op ex-politiemensen, ex-rijkswachters enz. omdat deze banden blijven behouden met hun vroegere collega's: zij zijn de 'old boys'. Niet voor niets neemt men ook graag ex-officieren — hoe hoger hoe beter — op in beheerraden. Het omgekeerde, d.w.z. dat privé-bewakers politie-ambtenaar worden, komt wellicht bij ons minder voor dan in Noord-Amerika. maar 'moonlighting' of de dubbele job — werken als politie in de privé-beveiliging en in de openbare macht — zou toenemen! Wat de privé-detectives betreft kan men zelfs de hypothese formuleren dat zij de concurrentie niet overleven zo zij niet die min of meer illegale communicatie met politiediensten kunnen onderhouden. verschillende auteurs wijzen op het risico en op feiten inzake confidentiële gegevensuitwisseling, zelfs internationaal, gezien het multinationalaal karakter van de meeste beveiligingsondernemingen. Er komen lekken in databanken van strafrechtelijke en van andere vertrouwelijke gegevens, waardoor de 'privacy' en de rechten en vrijheden van burgers in 't gedrang komen. Dit is soms moeilijk te bewijzen en men doet alles opdat dit zo zou blijven.⁶ Dat is niet nieuw, Eugène François Vidocq, de afgezette politiechef, met zijn 'Bureau des renseignements' beoefende al zulke praktijken in het Frankrijk van de vorige eeuw.⁷

4. In aansluiting met het voorgaande kan men ook vaststellen dat het personeelsbestand van allerlei privé-beveiligingsondernemingen én -diensten een markt wordt voor politiemensen die tuchtsancties opliepen en daardoor weggingen of weggezonden werden, voor hen die publiek politiewerk niet aankunnen, voor hen die mislukken in examens en proeven, voor oud-kolonialen en ik weet niet welke oud-strijders, voor ex-militairen.

5. In de literatuur is veel te doen over de relaties tussen privé-agenten en openbare politie. Waar de relaties aanvankelijk moeilijk schenen te liggen, leest men nu dat deze zouden evolueren. Ik bedoel dan in eerste instantie deze tussen de 'in-door' en 'out-door' privé-bewakers en de politie. Traditioneel klinken de

6. STENNING, PH., and SHEARING, CL., 'Private security and private justice', *British Journal of Law and Society*, 1979, 6/2, p. 265. DRAPER, H., *Private police*, Penguin Books, London, p. 265, 1978, 156-157.

7. HEYBOER, H.J., 'De (gevaarlijke) ontwikkeling van een partikulier politiewezen', *Delikt en Delinkwent*, januari 1979, p. 7.

klachten als volgt: geen wederzijds respect en te weinig samenwerking, communicatie en wederzijdse kennis.⁸ Nu zouden de relaties meer ambivalent worden. Politie voelt zich steeds meer afhankelijk van privé-agenten m.b.t. bepaalde opdrachten. Maar anderzijds ervaart de politie bij de privé-bewakers nog steeds gebrek aan scholing en kwalificatie, veel verloop, te veel concurrentie.⁹ Maar al wat hierbij wordt aangemerkt klinkt alsof wij het over de relaties tussen verschillende openbare politiediensten hebben! Als men de resultaten van een mini-onderzoekje in het Gentse moet geloven zouden de relaties bij ons nog niet zo best liggen. De operationele samenwerking zou zeer beperkt blijven. De voorgeschreven controles, bijstand en contacten (vnl. inzake alarm) grijpen min of meer plaats en er zijn soms afspraken over de strafrechtelijke verwijzing.¹⁰ Maar dit alles belet niet dat er overlapping kan bestaan, nog eens, in *feitelijke* taakuitvoering.

Hoe doet de samenwerking tussen politie en burgerwachten zich voor? Het lijkt af te hangen enerzijds van de houding van de zelfverdedigingsgroepen t.a.v. de politie en anderzijds van de waardering door de politie van de maatschappelijke klasse of laag van waaruit de burgerwachten worden gerecruteerd ... Hoe lager hun maatschappelijke positie, hoe onmachtiger de recruteringsgroep, des te minder samenwerking en positieve bejegening vanwege de politie.¹¹ Het verschijnsel lijkt gekoppeld te zijn aan de vraag: met welke bevolkingslagen identificeert de politie zich vooral?

6. Waar men in de literatuur al veel minder over vindt is de vraag in welke mate privé-beveiligingsorganisaties en hun personeel de publieke ordemachten domineren. De studie van de verwijzingen ('le renvoi') zou ons veel kunnen leren: in welke omstandigheden, voor welke misdrijven, welke personen, met welke kenmerken, worden aan de openbare rechtsbedeling overgemaakt? Er is wat bekend over het beleid van grootwarenhuizen en hoe deze het publieke rechtsapparaat aanwenden in functie van hun eigen personeels- en handelsbeleid. Maar het gaat hier wellicht maar over een klein deel van het verwijzings- en dominantieverschijnsel. Er zou nu wel blijken dat politie nogal graag op de verwijzingen ingaat omdat meestal het dossier reeds klaargemaakt is en alle ingrediënten er al in zitten... De oplossingspercentages liggen al laag genoeg...

Om al die redenen moet het ons niet verwonderen dat privé-beveiligingsagenten en politiemensen door het publiek als min of meer gelijk worden ervaren en dat de privé-bewakers niet als gewone burgers worden aangezien.¹² Beveiligingsagenten zouden een stuk effectiviteit aan hun identificatie met de politie ontnemen.¹³

8. DRAPER, H., *o.c.*, p. 163.

9. FRANK, Th., *o.c.*, p. 47-48.

10. WILLEMS, M., *De privé-bewakingsdiensten en de samenwerking met de officiële politiediensten*, School voor Criminologie, R.U. Gent, licentiaatsverhandeling, 1984, p. 67-73.

11. MARX, G.T. en ARCHER, D., 'Door de gemeenschap uitgevoerde bewakingspatrouilles en burgerwacht (vigilantisme)', *Justitiële verkenningen*, W.O.D.C., Den Haag, 1982/3, p. 8-11. X, 'De gevaren van zelfverdediging en eigenrichting', in *idem*, p. 28-29.

12. STENNING, Ph. and SHEARING, Cl., *o.c.*, 263.

13. FRANK, Th., *o.c.*, p. 29. Zij citeert een zekere DE GRAAF, F., 'De particuliere politie bestaat niet, maar dient sceptisch tegemoet getreden te worden', *Nederlands Juristenblad*, 54e jg. n° 12, maart 1979, p. 247-249.

Verklaringen

Hoe is nu privatisering en het groeiend aandeel van het geprivatiseerd politiewerk in het geheel van de politieactiviteiten te verklaren?

Eerste verklaring: de-politie-kan-het-niet-meer-aan-theorie

Hierbij legt men de oorzaak binnen de evolutie van het politiewerk en de politieorganisatie en/of hij haar voorgedij-instanties en/of bij de burgers met hun ervaringen met politie en men hun onveiligheidsgevoelens.

a. Het onveiligheidsgevoelen van de bevolking zou zgn. toenemen. Er is natuurlijk een zekere werkelijkheidsbasis: er is 'straatmisdadigheid', er zijn overvallen, er zijn bepaalde gebeurtenissen. Maar onderzoek wijst toch uit dat het onveiligheidsgevoelen niet onmiddellijk samengaat met de stijging van (geregistreerde) misdadigheid, maar met de produktie van dat gevoelens ... dat overigens, ook en vooral in zijn toename, maar moeilijk meetbaar en aantoonbaar is. De produktie-factoren zijn gekend: de verklaringen van politieke en van politio-nale instanties, de media, de geruchten en de gesprekken over misdadigheidsberichten, maar niet in 't minst de beveiligingsindustrie zelf, in combinatie met het verzekeringswezen, die excessieve risico-analyses maken (lees de advertenties). Het is daarbij merkwaardig dat de onveiligheid gecentreerd wordt rond overvallen en zgn. straatmisdadigheid: de aantasting van de fysieke integriteit en van de *persoonlijke* bezittingen.¹⁴ Men kan toch evengoed alarm blazen rond verkeersmisdadigheid, ecologische, financiële, fiscale, economische misdadigheid. Maar ja, velen voelen zich niet onmiddellijk erkenbaar slachtoffer van economische e.a. misdadigheid — ook al moeten ze er uiteindelijk financieel voor opdraaien en wordt de kwaliteit van hun bestaan aangetast. Wat de talrijke verkeersmisdrijven betreft, velen hebben de indruk dat zij werkelijk of mogelijk aan dat risico deelnemen. Om een beeld of voorstelling te produceren moet er, ik herhaal het, altijd wel een verwijzing naar een stuk werkelijkheid voorhanden zijn. Er is toename van de 'geregistreerde' street-crime en de overvallen nemen in aantal toe. Maar de oorzaken van die toenemende registratie liggen voor een goed deel in de registratie-behoefte van de burgers ... en soms van de politie. Er zijn nog andere elementen aan de orde, maar daarover verder meer.

Het onveiligheidsgevoelen en de onrust over misdadigheid zou vooral groot zijn bij de derde leeftijd, nochtans in mindere mate slachtoffer van misdadigheid, maar ook bij middengroepen (bedienden, middenstanders, vrije beroepen). Deze laatsten zouden echter niet zozeer bevreesd zijn om slachtoffer te worden, maar vooral ontgoocheld zijn over het Staatsapparaat, dat niet meer aan de verwachtingen voldoet, dat hen in de steek laat. Zo komen zij tot eigengerichtheid, tot zelfverdediging, tot het organiseren van burgerwacht, tot het beroep doen of het oprichten van beveiligingsondernemingen of -diensten, van detecti-

14. VERSMESSE, L., *Het toenemend onveiligheidsgevoelen bij de bevolking en de privé-bewakings- en beveiligingsindustrie*, school voor Criminologie, R.U. Gent, 1984. De auteur geeft een goed overzicht van onderzoeksresultaten en van de methodologische moeilijkheden.

vebureaus.¹⁵ Het zal nu wel zo zijn dat bij diverse tot actie in staat zijnde bevolkingsgroepen, bij kleurlingen, emigranten, jongeren, dezelfde ontgoochelingen bestaan met hetzelfde effect: zelfverdediging. De ontgoocheling over het politioeneel en gerechtelijk staatsapparaat heeft te maken zowel met het feit dat politie registreert, maar slechts in 1 of 5 gevallen, als het meevalt, oplost als met gerechtelijke sepotbeslissingen, met gerechtelijke achterstand.

b. De overheid zelf werkt de privatisering in de hand. Vooreerst laat zij de uitzonderingen toe op wet op de privé-milities en op de wapendracht en wapenbezit ... en wel 'om financiële doeleinden na te streven'! Overigens doet zij zelf steeds meer beroep op privé-bewakingsfirma's. Wie bewaakt het Noord-Station te Brussel?¹⁶ Wie begeleidt speciale treinconvoien, enz...?

Tenslotte laat zij het volume van politiediensten op een bepaalde wijze evolueren en beperkt zij de politiebudgetten, zij het op vaak ongelijke wijze: besnoeiingen op de gemeentepolitie gaan dan samen met verhoging van rijks-wacht-effectieven. Maar de overheid is niet zomaar een onafhankelijke instantie. We komen er op terug.

c. De politieorganisatie zelf wordt gekenmerkt door een evolutie die inderdaad; steeds op het eerste gezicht, de privatisering in de hand werkt. Er is in de eerste plaats de specialisering die, met uitzondering van de anti-gang actie, niets of weinig te maken heeft met de beveiliging van bezit en persoonlijke integriteit: drugbestrijding, milieubescherming, jeugdzorg, verkeer, politieke informatie-verzameling enz. Trouwens, zoals al veel malen werd bevonden, heeft 80 à 90 procent van het politiewerk niets te maken met 'crime control and law enforcement'.¹⁷ De politie doet overwegend aan dienst- en hulpverlening. 8 op 10 voorvallen die politie-patrouilles meemaken, beschouwt de politie zelf als iets anders dan misdadigheidsbestrijding. Veel, zeer veel tijd gaat naar verkeerscontrole. De verhoging van de politie-budgetten had vooral te maken met groei van de bevolking, inflatie, urbanisatie, toename van het verkeerspark en niet met toename van misdadigheid.¹⁸ Komt daar nog bij de enorme en veelal te grote inzet inzake openbare ordehandhaving. Het is Heyboer die het schrijft.¹⁹ Dus de zgn. 'street crime' komt in de politiegoot te liggen en de generaal-preventieve politietaak (op straat) m.b.t. 'lijf en goed' schiet er bij in.²⁰ Komt daar ook nog bij dat vooral de ondernemingen een steeds meer gesofistikeerde beveiliging willen, die zo duur is dat de openbare politie ze niet meer kan leveren.²¹

Politie is van oudsher niet zo sterk gericht op misdaadbestrijding en zeker niet op het behandelen van vermogensdelicten. Dit wil niet zeggen dat daartoe geen pogingen worden ondernomen, preventieve acties inclusief, maar die zijn zo verschillend en afwisselend van streek tot streek, van politiedienst tot politie-

15. ROBERT, Ph., *La question pénale*, Droz, Genève Paris, 1984, p. 199-200.

16. Naar verluidt wordt het Noord Station beveiligd door een niet-erkend organisme.

17. BECKER, T.M., *o.c.*, p. 442-443.

18. SPITZER, S. en SCULI, A.T., 'Privatization and capitalist development: the case of the private police', *Socia Problems*, Vol. 25, n° 1, oct. 1977, p. 24.

19. HEYBOER, H.J., 'Security '81', *o.c.*, p. 610.

20. HEYBOER, H.J., 'Particulier politiewezen', *o.c.*, p. 22

21. SPITZER, S. en SCULI, A.T., *o.c.*, p. 25.

dienst, zo variabel in de tijd ook, dat deze toestand m.i. niet erg veel samenhang vertoont met de stage en zich overal voltrekkende ontwikkeling van de privé-beveiliging.

Tweede verklaring: de politiek-economische theorie

De zoëven geschetste verklaring van privatisering is o.i. een oppervlakkige 'face value' benadering. Zij is verleidelijk, maar o.i. verkeerd en kan dus tot verkeerde beleidsmaatregelen leiden: de remedies blijven steeds op het niveau van de analyse. Men moet dus dieper en anders gaan kijken en men zal dan wel tot andere beleidsopties komen.

Er is een en ander gewijzigd in de eigendomsverhoudingen, en de daaraan gekoppelde machtsverhoudingen. Er is een toenemend individualisme tot stand gekomen als belangrijke exponent van een maatschappelijk project dat voorwaar niet enkel en alleen economisch is of met verbruik te maken heeft. Er is ook de evolutie in de urbanisering.

a. De wijzigingen in de eigendomsverhoudingen hebben een neerslag gevonden vooreerst in het tot stand komen van grote industriële, commerciële en financiële ondernemingen, niet meer familiaal, dus naamloos en vooral ook multinationalaal. Zij doen meer en meer aan monopolievorming door 'penetratie' of 'opsorping' en trachten controle te krijgen over produktiefactoren, distributie, verbruik. Dit opsloppings- of 'internaliserings'-proces t.a.v. factoren die vroeger onberekenbaar en storend waren gebeurt via een hoog gerationaliseerd administratiesysteem. Het proces is belangrijk om privatisering van beveiliging te begrijpen.

Omdat de moderne groot-ondernemingen onmiddellijke belangen hebben in en controle uitoefenen op investeringsbronnen, bevoorrading, stockering, vervoer, marketing, training van de arbeidskracht, hebben zij de mogelijkheid en zijn zij gemotiveerd om allerlei activiteiten tot zich te trekken o.a. de beveiliging. Als die grote 'concerns' zich bovendien ontvouwen in afzonderlijke vestigingen, verkooppunten, geldpunten, produktie- en opslag-eenheden, administratieve en rekencentra, enz. worden de problemen van communicatie, transport en dus van beveiliging groter: betalings- en financiële transacties nemen toe, de problemen van geld-beveiliging worden groter. Als de distributie en het transport zich ontwikkelen en complexer worden nemen de problemen van gappen of plunderen, van verduistering toe. Wanneer men het ingekrompen personeel meer betaalt en het bovendien in meer informatie van allerlei soorten inwijdt, wanneer het hoger geschoold is en meer getraind, wordt het noodzakelijker geacht het personeel meer te controleren op achtergrond en herkomst, moraliteit en privé-aangelegenheden. Bij toename van 'onderzoek en ontwikkeling' nemen de mogelijkheden van industriële spionage toe ... Dus er is een groeiende vraag naar beveiligingsinstrumenten en -menschkracht. Er zijn voor de ondernemingen in kwestie voordelen verbonden aan zulke privé-beveiliging:

1. Zij kan effectiever zijn en bij misdrijven en onregelmatigheden kan men met het restitutie- en compensatieprincipe werken, zonder 'publiciteit' naar buiten toe. Men kan overtreding van normen extra-legaal behandelen: men moet niet aanhouden en vatten.

2. Privé-beveiligingspersoneel is meer flexibel: men kan aanwerven en af-danken, inschakelen en uitschakelen naar behoeften en noodzaak. Er is nl. minder bureaucratie, statuut en syndikalisering dan in een publieke rechtsbedeling.

3. Men kan veel gesofistikeerder beveiligingsmateriaal aanwenden.²²

4. Men kan nog altijd naar believen beroep doen op het publieke apparaat. Dit brengt overigens voor de ondernemingen weinig kosten mee: de gemeenschap betaalt.

Bij dit alles is het belangrijk te wijzen op de machtspositie van grote 'concerns', holdings enz. Zij hebben een groot aandeel in de politieke macht. Het staatsapparaat is onder allerlei opzichten van hen afhankelijk: zij geven krediet, nemen het grootste deel van de staatsleningen op. Dus zij kunnen de functie van beveiliging van hun mensen, hun goederen, hun winsten en hun expansie tot zich trekken en bepalen wat de overheid al dan niet t.a.v. dit verschijnsel kan en mag doen. Die Staat maakt overigens een fiscale crisis door ... of economisch financiële groepen laten haar een crisis doormaken ... De publieke politie, de openbare macht kan niet zomaar uitgebreid worden.

b. Wij mogen niet vergeten dat de wijziging in de eigendomsverhoudingen ook nog betekent dat wij een enorme, geïndividualiseerde bezitsvorming en bezits-spreiding van duurzame consumptiegoederen beleven, uitbreiding van het autopark, van het woonbestand inbegrepen. Het aantal, laat ons maar zeggen, te stelen en te verhehlen goederen is enorm toegenomen en het bezit ervan wordt op een enorm provocatieve wijze gepropageerd. Het 'democratisch winkelen' en 'het zo maar binnenstappen' neemt uitbreiding. De politie, die van oudsher al niet zo gericht is op misdadbestrijding, weet niet meer wat er aan te doen. De burgers die de politie enkel zien registeren en niet oplossen, grijpen dan wel eens naar de zelfverdediging en/of naar de privé-beveiligingsorganisatie of -dienst.

c. Komt daar tenslotte nog bij dat de moderne urbanisatie met haar grote onpersoonlijke wooncomplexen ook een eigen privé-beveiliging a.h.w. uitlokt: de traditionele sociale controle door de mensen zelf, de voorbijwandelende of voorbijrijdende agent, doen het in die omstandigheden niet meer. Bovendien kunnen vooral de inwoners van 'rijke' woonconglomeraten zich gemakkelijk privé-beveiliging permitteren.

Besluit

Het kan niet geloofwaardig worden dat de ontwikkeling van de privé-beveiliging, onder welke vorm dan ook, een reëel risico inhoudt van wederrechtelijke toe-eigening, zelfs van feitelijke verschuivingen van politie- en gerechtsfuncties. Deze komen nu niet in handen van democratisch verkozen burgers, werknemers en cliënten, maar van sterke economische machtsapparaten en machthebbers, desgevallend van georganiseerde groepen middenstanders. Bovendien creëert de privatisering ongelijkheid in beveiliging: het zijn weer eens de sterksten, machtigen en/of zij die het aandurven of over een zekere graad van organisatie beschikken, die zich speciaal kunnen beveiligen. Het is de zoveelste uiting van ongelijk

22. SPITZER, S. en SCULI, A.T., *o.c.*, p. 21-27.

welzijn, van ongelijke machtsverhoudingen. Zelfs wanneer proletariërs en mensen uit de laagste klassen zich van burgerwachten voorzien, soms om zeer begrijpelijke redenen, dan dreigt zulks de tweederangsbeveiliging vanwege de openbare machten nog te bestendigen!

Men moet m.i. huiveren om te beamen wat specialisten terzake als Shaering en Sterning suggereren: dat we bezig zijn andere wijzen, private wijzen van strafrechtsbedeling te ontwikkelen om twisten en sociale problemen op te lossen, zodat de publieke strafrechtsbedeling meer de ultieme instantie wordt. Met de Raad van Europa kan men voor decriminalisering zijn, zeker van kleine vermogensdelicten. Maar omdat deze toch de kleine burger erg kunnen raken, moet men, naast beveiligingsinformatie, *democratische* alternatieve oplossingen voorzien. Nu ligt de privé-beveiliging, de eigenberechting, in autoritaire handen, zoals de ondernemingen zelf en hun ingrediënten, die voorwerp zijn van zulke privé-beveiliging.

M.a.w. men kan niet raken aan die privé-beveiliging zonder te raken aan de privé-onderneming. En, gezien de machtspositie — economisch, politiek, electoraal (de middenstand!) — is er veel kans dat politiek-economische machthebbers zelf uitmaken of er meer controle op privé-beveiliging moet komen vanwege overheid en politie en of er een half of heel statuut van officier van gerechtelijke politie moet gegeven worden aan privé-bewakers. Wellicht zijn er argumenten om geen bijzondere bevoegdheden te geven: het zou maar de legitimatie zijn van eerder ondemocratisch tot stand gekomen en functionerende controle-apparaten. Of ligt er een oplossing in betaling voor beveiligingsdiensten, te verrichten door openbare macht ... die meer plichten heeft t.o.v. de burgers? Maar dan komt er weer meer politie ...

Inmiddels moet toch aan schadebeperking worden gedaan: burgers, werknemers, cliënten, publiek moeten beschermd worden tegen de dreiging en vnl. tegen de praktijken van die bijzondere beveiligingsapparaten ('in-door', privé-detectives inbegrepen). Men moet optreden tegen bedreigingen, chantage, afpersing, mishandeling, schending van het privé-leven, machtsmisbruik, illegale machtsaanwending, maar ook m.i. tegen het scheppen van onveiligheidspsychoses...

Maar dat wordt dan weer optornen tegen de economisch-politiek of electoraal belangrijke groepen! Men mag dit niet onderschatten.

Moet men alvast niets beginnen tegen het cumuleren van privé- en publieke beveiligingstaken, zowel tegen beheerders die ex-politie en rijkswachtofficieren zijn als tegen de gewone uitvoerende cumuleerders?

Moet men ook niet zeer goed overwegen of en hoe er samengewerkt moet worden?

Is het niet storend dat de ene politiemacht eerder lijkt te steunen en te beamen dat er georganiseerde privé-beveiliging is en dat de andere ze eerder afwijst?

Tenslotte valt er toch ook nog iets te zeggen over dat steeds weerkerende gezegde dat bewaking en beveiliging slechts ten dele een politietaak zijn: de burger heeft in dat opzicht een eigen verantwoordelijkheid.²³ Natuurlijk moet de burger zijn eigen zaken meer beveiligen en hij moet het recht hebben dat te doen zoals hij denkt het te moeten doen. Maar zou het loze gezegde niet meer zin en inhoud

23. HEYBOER, H.J.M., 'Security '81', o.c., p. 610.

krijgen, zo vertegenwoordigers van die burgers meer direct worden betrokken via politieraden en -commissies in de besluitvorming inzake politiebeleid ... dat dan ook ongetwijfeld de aangelegenheid van de private beveiliging zou moeten omvatten. De privé beveiliging onder al haar vormen is te belangrijk om alleen aan privé machthebbers over te laten.

Bijlage: afwijkingen op het verbod van privé-milities

Volgens de voorwaarden bepaald door de administratieve jurisprudentie moet het verzoek uitgaan van een vennootschap onder Belgisch recht, die regelmatig is opgericht en ingeschreven is in het handelsregister. Het verzoek wordt gericht tot de Minister van Binnenlandse Zaken die het als verantwoordelijke voor de openbare orde onderzoekt en zijn collega van Justitie raadpleegt over de opportuniteit van de afwijking. Het onderzoek betreft:

- het nummer van de inschrijving in het handelsregister;
- een nauwkeurige omschrijving van de doelstellingen en van de ontwikkelde activiteiten;
- omschrijving van het gebied waar de activiteiten plaatsvinden;
- aantal personen dat men beoogt aan te werven;
- beschrijving van het uniform van de bewakers en van de insignes die erop voorkomen (met foto's, indien mogelijk);
- zijn de bewakers al dan niet gewapend? Opgave van het aantal wapens en type ervan;
- mededelen of een getuigschrift van goed gedrag en zeden zal gevraagd worden bij de indiensttreding van elk personeelslid en aanduiding van de periodes binnen dewelke een nieuw getuigschrift moet worden ingeleverd;
- gegevens omtrent de eventuele opleiding van het personeel;
- beschrijving van de hiërarchische structuur van het personeelskader en de criteria die gelden voor het toekennen van een grotere verantwoordelijkheid aan bepaalde bewakers (b.v. leiding van een ploeg ...).

Op grond van het advies van de Minister van Justitie verleend na onderzoek van de gerechtelijke overheden en eventueel van de Openbare Veiligheid, wordt, zo daartoe aanleiding bestaat, aan de Ministerraad voorgesteld een afwijking van de wet op de privé-milities aan de maatschappij te verlenen. In dat geval wordt het machtigingsbesluit in de Ministerraad overlegd. De in Raad vergaderde Ministers kunnen hun besluit omringen met alle waarborgen die zij nuttig achten en de machtiging afhankelijk maken van de voorwaarden die zij stellen.

Het is gebruikelijk dat de Ministerraad de volgende voorwaarden stelt:

1. Alle maatregelen nemen om bij het publiek verwarring te voorkomen tussen de aangestelden van de maatschappij en de leden van de gemeentepolitie, van de rijkswacht en, in het algemeen, van de ordemachten;
2. De wetten en de verordeningen inzake wapendracht en wapenbezit evenals de sociale wetten naleven;
3. Aan de reeds genoemde politiekorpsen informatie verstrekken en zich aan het toezicht van de overheid onderwerpen voor alle activiteiten op de openbare weg en in openbare plaatsen;

4. De aanwerving en de indiensthouding van alle personeelsleden afhankelijk maken van de afwezigheid van veroordelingen tot criminele of niet verjaarde correctionele straffen wegens vrijwillige misdrijven;
5. Alleen personeelsleden met bewakings- en toezichtstaken binnen het Koninkrijk belasten die de Belgische nationaliteit bezitten;
6. De vergunning vermelden in de handelsbriefwisseling en in de publiciteit van de maatschappij.

De Ministerraad heeft onlangs besloten aan die koninklijke besluiten vijf nieuwe voorwaarden te verbinden:

1. Slechts bewakings- en toezichtstaken toevertrouwen aan personeelsleden die de Belgische nationaliteit of die van een andere E.E.G. Lid-Staat bezitten;
2. De aanwerving van buitenlanders, onderdanen van een E.E.G.-Lid-Staat, afhankelijk stellen van een voldoende kennis van één van beide landstalen;
3. Aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken een geschiktheidscertificaat te doen toekomen van elke buitenlander, onderdaan van een E.E.G.-Lid-Staat, die door de maatschappij wordt aangeworven;
4. Zich onderwerpen aan de inspectie georganiseerd op initiatief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken;
5. Aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken een jaarverslag over de activiteiten overmaken.

De eerste drie nieuwe voorwaarden hebben tot doel de koninklijke besluiten in overeenstemming te brengen met de Europese normen inzake vrij verkeer der werknemers in de Gemeenschap (art. 48 van het E.E.G.-verdrag en reglement 1612/68 betreffende het vrij verkeer van de werknemers in de Gemeenschap). Die drie voorwaarden maken, onder bepaalde voorwaarden, een einde aan de uitsluiting van onderhorigen van de E.E.G. uit taken van bewaking en toezicht in het Rijk.

De twee volgende voorwaarden (verplicht jaarverslag en aanvaarding van de inspectie van het Departement van Binnenlandse Zaken) hebben tot doel de controle op de maatschappijen te verscherpen.